



Õiguskantsler

Teie 25.06.2015 nr

Meie 27.07.2015 nr 6-1/150891/1503282

**Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta  
TsMS § 174 lõike 11**

[---]

Palusite kontrollida tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 174 lõike 11 kooskõla põhiseaduse §-st 25 tuleneva igäihe õigusega nõuda endale tekitatud kahju hüvitamist. Olete seisukohal, et nimetatud TsMS-i säte piirab põhjendamatult õigust nõuda tsiviilkohtumenetluses isikule tekkinud kulude hüvitamist osas, milles neid ei ole võimalik hüvitada sama seadustiku menetluskulude hüvitamise regulatsiooni alusel.

Põhiseaduse §-st 25 tuleneb igäihe õigus talle ükskõik kelle poolt õigusvastaselt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamisele. Nõustun Teiega, et ka kohtumenetluses isikule tekkinud kulud on osa kahjust, mille hüvitamise võimalus on PS § 25 kaitsealas.

Teiselt poolt ei tulene ka PS §-st 25 kellegi õigust talle tekitatud kahju hüvitamisele mistahes ulatuses ja tingimustel. Kahju hüvitamise põhiõigus on lihtreservatsiooniga põhiõigus<sup>1</sup>, mida võib muuhulgas piirata ka menetluskulude hüvitamise ulatuse osas, kaitsmaks teisi menetlusosalisi liiga kõrgete majanduslike riskide eest kohtumenetluses.<sup>2</sup>

Mis puudutab Teie poolt konkreetsel juhul esile toodud asjaolusid, siis sõltub hinnang sellele, kas ja millise intensiivsusega kehtiv õigus kahju hüvitamise põhiõigust riivab, eelkõige sellest, kuidas kehtivaid TsMS-i norme omavahelises koostoimes tuleb tõlgendada.

TsMS § 174 lõiget 11 tuleb mõista selliselt, et see piirab menetlusosalise võimalust esitada nõue muus menetluses üksnes seaduses menetluskuluna sätestatud kulude osas. See tähendab, üksnes selliste kulude osas, mida TsMS menetluskuludeks loeb. TsMS § 138 lõike 1 kohaselt on menetluskulud menetlusosaliste kohtukulud ja kohtuvälised kulud. TsMS § 144 punkti 1 kohaselt on kohtuvälised kulud menetlusosaliste esindajate ja nõustajate kulud. Kuivõrd füüsiline isik ei saa juba tsiviilõigusliku esindusõiguse olemusest tulenevalt olla iseenda esindajaks ega nõustajaks kohtumenetluses (vt allpool), ei saa Teie viidatud kulusid lugeda esindus- või nõustamiskuludeks selle sätte tähenduses. Ka muud TsMS-is ette nähtud kohtu- või kohtuvälised kulud ei hõlma Teie nimetatud esinduskulu menetluskuluna TsMS-i tähenduses. Seega ei loe

---

<sup>1</sup> I. Pilving - Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Kolmas, täiendatud väljaanne. Juura 2012. Paragrahvi 25 kommentaar 3. Kättesaadav: <http://pohiseadus.ee/ptk-2/pg-25/>

<sup>2</sup> Samas, kommentaar 3.2.2.

TsMS nimetatud kulu menetluskuluks ega piira isiku võimalust nõuda selle hüvitamist kahju hüvitamiseks ettenähtud korras või muus sarnases menetluskorras.

Sisuliselt samale järeldusele on jõudnud ka Riigikohtu tsiviilkolleegium oma 9.02.2011 otsuses asjas nr [3-2-1-138-10](#), mille punktides 26 ja 27 on leitud, et TsMS §-s 174 sätestatud piirang välistab üksnes sellise nõude esitamisega seotud kulude nõudmise muus korras, mille väljamõistmist saab menetlusosaliselt nõuda kohtuotsuses tehtud menetluskulude jaotuse alusel menetluskulude kindlaksmääramise menetluses. Seevastu muude kulude puhul pole välistatud võlaõigusseaduses ette nähtud kahju hüvitamise kord.

Ühtlasi vastab selline käsitus põhimõttele eelistada kahtluse korral normi tõlgendust, mis tagab normiadressaadi põhiõiguste laiaulatuslikuma kaitse ja põhimõttele eelistada normi põhiseaduskonformset tõlgendust.

Seega ei ole Teie poolt esile toodud juhtumi asjaoludel võimalik väita, et kahju hüvitamise nõude esitamine oleks välistatud ja PS § 25 sätestatud õiguse teostamine sellega piiratud, vastupidi, kohus on Teie kohtuasjas ise osutanud sellise nõude esitamise võimalikkusele.

Võib aga lisada, et isegi kui TsMS § 174 lõiget 11 oleks võimalik tõlgendada selliselt, et see välistab Teie poolt soovitatavate kulude hüvitamiseks hüvitusnõude esitamise väljaspool menetluskulude hüvitamise korda, siis on küsitav, kas füüsilise isiku tegevust oma õiguste iseseisval kaitsmisel kohtumenetluses saab käsitleda „iseenda esindamise teenusena“, millel on rahaliselt kindlaksmääratav hind. Nii seadusest kui tehingust tulenev esindusõigus eeldab kahe eraldiseisva õigussubjekti – esindaja ja esindatava olemasolu.<sup>3</sup> Teie poolt kirjeldatud juhtumi asjaoludest sellist esindussuhet kohtumenetluses ei nähtunud.

Kui õigusteadmistega füüsiline isik esindab ennast kohtumenetluses ise, siis on tema jaoks sellest tekkiv kulu õiguskantsleri arvates käsitletav mitte iseendale teenuse osutamise kuluna, vaid eelkõige saamata jäänud tuluna, mida ta oleks menetluskulude ettevalmistamiseks, kohtuistungil viibimiseks jne kulunud ajal võinud saada töötasuna või muul viisil. Menetlusosalise saamata jäänud töötasu või muu püsiv sissetulek on TsMS § 144 punkti 3 alusel kaudne menetluskulu, mille hüvitamist on TsMS-i alusel võimalik nõuda.

**Eelnevat arvesse võttes on õiguskantsler seisukohal, et TsMS § 174 lõige 11 ei ole Teie avalduses esitatud asjaoludel vastuolus põhiseaduse §-ga 25.**

Austusega

*/allkirjastatud digitaalselt/*

Ülle Madise

Mait Laaring 6938432  
Mait.Laaring@oiguskantsler.ee

---

<sup>3</sup> Vt tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 117.